

19-770
196
CASA ȘCOALELOR

BIBLIOTECA DE POPULARIZARE A ȘTIINȚEI

I. SIMIONESCU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN IASI

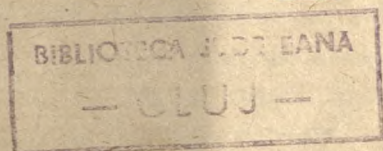
MAMMIFERE DIN AFRICA

516080K

CU 29 FIGURI

46.0510

516080

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA «JOCKEY-CLUB», ION C. VĂCĂRESCU

No. 4, Strada Umbrei, No. 4

1923

pag. 418

579.7 (6)

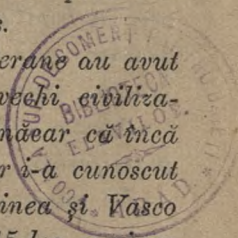
INTRODUCERE

*Africa este continentul negru. Nu i s'a spus
aşa numai pentru că locuitorii ei, cei mai mulți
sac parte din rassa zisă neagră, dar pentru că a
rămas și până azi încă nu deplin explorată. Sunt
părți din ea, regiunea nesănătoasă a pădurilor
ecuatoriale, în care încă n'a pătruns pretutin-
deni alt locuitor decât cel băștinaș.*

*Cu toate că pe marginile ei mediterane au avut
drept loc de dezvoltare cele mai vechi civiliza-
țiuni — egiptene și cartaginene —, măcar că încă
Hannon depe vremea Cartaginezilor i-a cunoscut
sărutul atlantic până 'n golful Guinea și Vasco
de Gama la sfârșitul veacului al 15-lea a ajuns
până la Capul Bunei Speranțe, îndreptându-se
spre India, totuși interiorul ei și azi este puțin cu-
noscut. Cea dintâi călătorie de-a curmezișul, prin
partea marilor lacuri, abea pe la mijlocul vea-
cului al 19-lea fu făcută, de către Livingstone,
iar Stanley, mai târziu, a pătruns prin unele părți
din pădurile nestrăbătute ale Congului.*

196

46.051 e

Nu e de mirare deci că unele animale, cum e Okapi, nici de vre-o 15 ani nu e cunoscut, iar despre Gorilla, tot atât de puțin se știe ca acum jumătate de veac în urmă. Circulă și azi din când în când șvonuri că vânătorii mai îndrăsneși pătrunzând mai adânc decât alții, au văzut dihăanii necunoscute cu înfățișări ca din vremurile trecute ale pământului.

Pe lângă acestea, Africa e un continent vechiu. E unul din sloiurile pământesteți rămase deasupra apei, în bună parte, din timpurile cele mai de demult ale pământului. La început era în legătură cu Brazilia; o bucată de vreme cu India; până mai dăunăzi, (se poate vorbi așa despre începutul erei cvaternare când e în joc viața pământului) era în legătură cu Europa nu numai pe la Gibraltar, dar prin Malta și cu Sicilia, apoi cu Grecia, prin Insulele Arhipelagului.

Africa a fost astfel teatrul desfășurării vieții mamiferelor, poate mai mult decât Asia.

De aceea lumea ei animală diferită de a celorlalte continente, astăzi cuprinde tipuri care odată aveau mai mare răspândire. Cămila păștea prin Bugeacul Basarabiei, ca și prin Oltenia, în vremea cvaternară; leul trăia prin peninsula balcanică până 'n timpurile istorice. Elefanții populau odinioară câmpiile României întregi.

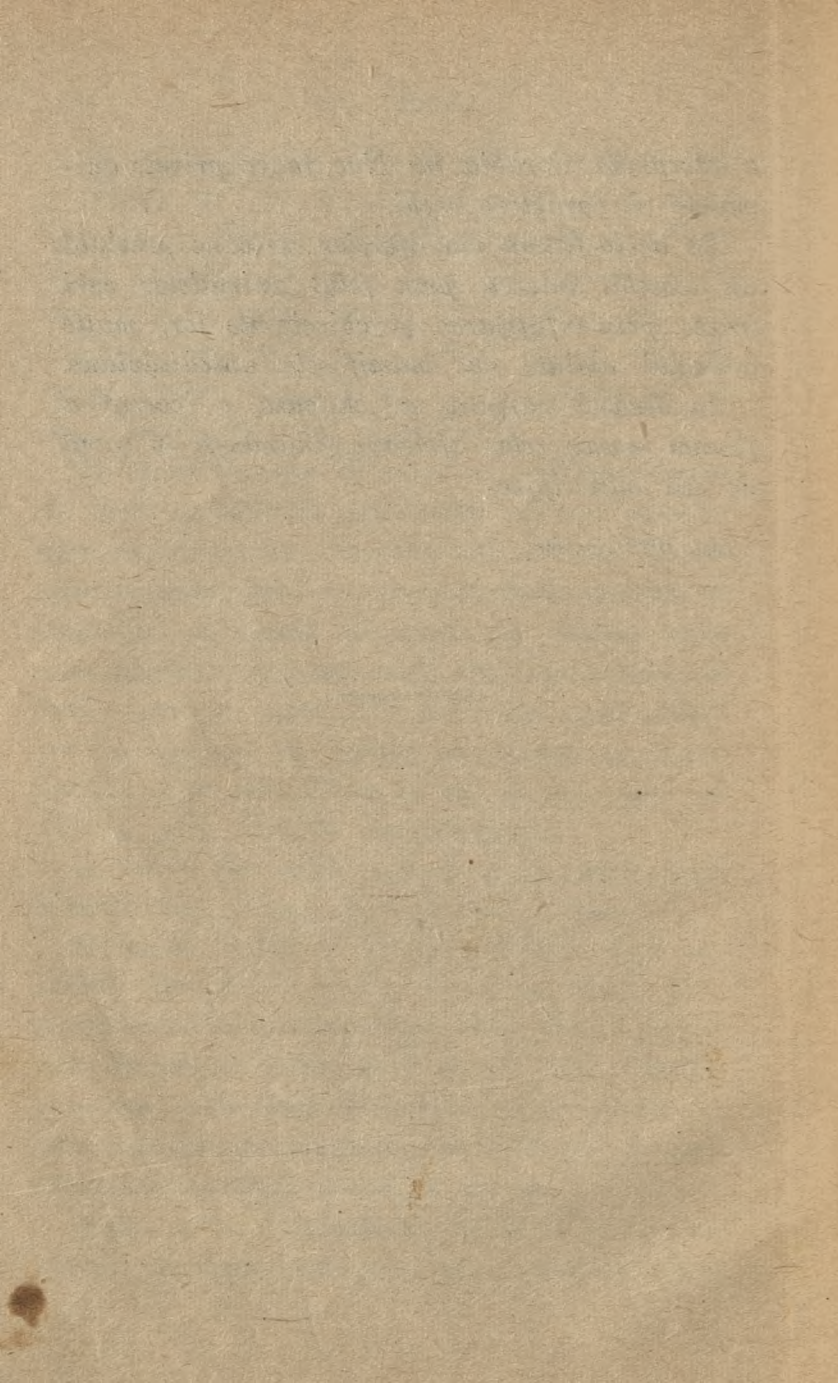
Multe animale dispărute de pe aiurea, s'au restrâns pe acest continent, care reprezintă astăzi

o adevărată Corabia lui Noe, în ce privesc animalele cu caractere vechi.

De aceia fauna mamiferelor africane prezintă un deosebit interes, prin felul animalelor cari trăesc, prin înfățișarea și obiceiurile lor, multe aducând aminte cu mamiferele antediluviane.

În această cărțuție se schițează o icoană a faunei mamiferelor africane, ținându-se în samă de cele mai tipice.

Iași, 1922 Noembre

I. CARNIVORE

LEUL

E curios cum legenda poate acoperi unele scaderi și creă în jurul lucrurilor sau ființelor o atmosferă alta decât realitatea. «Regele animalelor» nu prea are însușiri de rege decât doar înfățișarea lui, e dreptul, impunătoare, când își ține capul în sus. De regulă însă, în libertate, merge cu capul plecat, pare că i-ar fi prea greu. Incolo nu e nici fără frică, nici prea curajos când trebuie să fie. După cât mănâncă pe fiecare an, în adevăr merită numele de rege, căci o bucată de țară în care trăesc 100 de lei, trebuie să le plătească un tribut de cel puțin 20 milioane franci (valuta veche), valoarea vitelor diferite pe cari le sfârtică. E o listă civilă în adevăr împărătească.

E mare însă și puternic; răgetul lui scos din pieptul lat, stârnește fiori în singurătatea pustiului. Numai când îl aud, tremură inima bietelor animale erbivore, ascunzându-se care unde și cum pot. In

grădinele zoologice, când începe să mugească, deșteaptă o enervare la toate celelalte fiare, care îi țin isonul. Mugetul lui însă întrece pe toate, auzindu-se cel mai tare.

Ziua rar iese din ascunzișul său, vre-o tufă deasă sau desișul ierburilor. Cum însărează însă e activ. Ii place mai mult nopțile întunecoase, înourate, decât cele senine. Mai ales când e lună plină, pă-

Fig. 1. Leu, leoaică și cu puii ei.

șeste cu multă prudență, ca și când s'ar teme de cineva.

Merg perechi-perechi la vânătoare; uneori chiar mai multe perechi la un loc. Se zice de almintrelea că perechile sunt foarte credincioase și numai moartea desparte pe leoaică de leu. De altfel părerile observatorilor sunt împărțite. Povestesc unii despre sfadăliile leilor întâlniți în jurul pradei. Iși arată colții, bătându-și coastele, de mânie și enervare cu coada puternică, ba chiar se amenință ridicându-și

laba unul împotriva altuia. După dispoziție se vede că se poartă și ei unii cu alții.

Leul rar se dă la animale mari, cu arme de apărare, cum ar fi bivoli. Atacă mai mult bietezele girafe, zebre, măgari, dar mai ales antilopele. Le pândește la locul unde obișnuiesc să se adape. Ia una în gură, ca pisica șoarecele, și se duce cu ea la un loc adăpostit, ca să mânânce până ce se satură. Nu disprețuește nici hoiturile. Când vre-un rinocer ori elefant a căzut de boală sau rănit de un glonte, și se găsește lângă ascunzișul unor lei, rămân numai ciolanele dintr'însul. Intre altele, leii sunt cam leneși, boerănoși. Nu le place să facă drum lung. Iși împart domeniile în regiuni mai restrânse, care sunt parcurile lor de vânătoare.

Față de om acest animal e rezervat. Trebuie să fie sau hămisit de foame, sau în toane rele pentru ca regele animalelor să sară asupra regelui lumii. O singură scăpare în acest caz este: copacul. Leului, spre deosebire de celelalte neamuri crude ale lui, nu-i place să se acățere în copaci. Se așează de strajă sub copacul în care s'a suit omul, mormăind în legea lui; stă cât stă dar la urmă se plictisește și omul a scăpat. Altfel numai o pușcă bună poate feri pe om de moarte, căci cu o lovitură de labă sau chiar cu vârful cozii, ca o măciucă, îl culcă la pământ. De altfel lupta între om și leu, în Africa, este foarte îndârjită. Omul nu suferă ca regele animalelor să-i calce domeniul. De aceea

când unul mai îndrăsneț se încumetă să fure vițelul din cireadă, îndată se fac vânători. Leul sau e omorît sau părăsește locul, spunând și altora pătărania lui. Imprejurimile satului sunt astfel curățite de primejdia musafirului nepoftit.

Vânătoarea de lei, după spusa celor cari au făcut'o, nu este așa de periculoasă. Mai multe victime au făcut bivolii înfuriați decât leii, deși mai multe precauțiuni se iau la vânătorile de lei. De altfel toate descrierile de asemenea vânători au ceva din variația momentului sau a împrejurărilor atârând și de impresionabilitatea celui ce o descrie.

Ori cum ar fi, leul se bucură de un mare renume chiar la popoarele pe pământul cărora de când e pământul nu au trăit lei. Ca și vulpea, sunt multe fabule în care leul este personajul important. La poporul nostru se cunosc multe proverbe, cele mai multe desigur împrumutate, în care e vorba de leu. Toate soiurile de exagerări și spuse false, din cauza aceasta, se mențin până astăzi. Ba că leul nu se uită la animale mici, deși nu disprețuește un dejun de epuri, ba că se teme de cântecul cocoșului.

Un lucru e sigur. Cât e el de mândru în libertate, se îmblânzește mai lesne decât ori care altă fiară. Ascultă ca un câne de stăpânul casei și e blând ca și o oaie. Nu e spectacol mai impresionant decât îmblânzitorul în cușca leilor. Cel ce face să se cutremure văzduhul prin răgetul lui, în

pustietățile Africei, în cușca de fer tremură în fața biciului cu care e mereu amenințat. Stupește, rânjește, mârâie, dar n'are ce face; trece prin cercuri ori lasă să-și vâre împlânzătoarea capul în gura lui. La urmă e în plină fericire, când a scăpat de chin și i se dă să roadă un ciolan, deși cu o lovitură de labă ar fi doborât pe chinuitorul lui.

LEOPARDUL

Alătura de leu, în toată Africa, este răspândit și leopardul, numit așa de către romani pentru că-l socoteau ca o corcitură de leu cu panteră. E cea mai desăvârșită fiară dintre toate neamurile ei de pe fața pământului.

E puternică; e sveltă, ca de gumă; are colți ca pumnalele și ghiare adevărate cuțite. Are simțurile agere. Se acatără pe copaci ca veverița, sare ca leul, înoată ca vidra. Nimic nu scapă privirii sale agere; rar animal care poate fugi din ghiarele ei când i-a intrat în minte să o atace. Pe lângă toate e și frumoasă. Blana ei moale, mătăsoasă, galbenă-portocalie, este pătată peste tot cu pete brune negrii.

Cei ce au văzut-o în libertate, nu au putut decât să-i admire istețimea minții, agerimea mișcărilor. În fața ei nu există piedică. Se furișează până și în interiorul bordeiului, dacă a simțit că sunt adăpostiți ceva ieduți fragezi la carne. Nici momițele

sprințare nu pot găsi siguranță în salturile lor mortale de pe un arbore pe altul. Sunt unii care susțin că leopardului nu îi e frică nici de elefanți. Toate șiretlicurile le folosește, ca și vulpea. Și după cum aceasta știe să guste și carne de arici, așa și leopardul știe să mănânce carne de porc-spinos, cu spini pe tot trupul mai răi decât ai ariciului. Se pune în calea lui și stă ca o stană de piatră. Nu mișcă nici din coadă. Porcul-spinos pășește liniștit

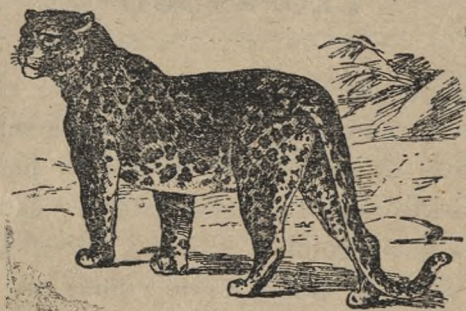

Fig. 2. Leopard

nebănuind nimic. Când e pe dinaintea leopardului, acesta, iute ca fulgerul, îi dă o labă peste cap de i-l turtește.

Ca și tigrul, nu se dă în lături nici din fața omului, ba e de o obrăznicie care-l înghiață locului. Mulți copii au căzut victime acestor îndrăznețe fiare, care nu se înfricoșează de nimic.

Din cauza tuturor acestor însușiri, care face din leopard cel mai desăvârșit animal carnivor din câte sunt, vânătoarea de leoparzi e mai anevoioasă chiar decât cea de tigri.

Z E R D A

Vulpi lipsesc în Africa. Cea mai apropiată după înfățișare de ele este *Zerda* (*Canis Zerda*), cu urechile mari ca niște cornete și late la bază, care-i dau o înfățișare comică, mai ales că are capul mic.

E un animal care trăește la marginea pustiului, din Algeria și până 'n Egipt. E animal de noapte; din cauza aceasta obiceiurile lui sunt prea puțin cunoscute. Iși duce ziua în vizuini ce și le sapă în năsipul întărit prin rădăcini de ierburi. Așa de repede ce-și sapă vizuinea, încât se face într'o clipă nevăzută din fața celui ce o urmărește. De altfel și culoarea blanei o face să fie greu zărită; cum e năsipul așa e și blana ei. Iute la fugă, umblă tot pe cărările întortochiate, iar hrana ei e mai mult din rozătoare mici.

H I E N A

Dintre toate fiarele, e cea mai uricioasă.

Hidoasă la trup, e respingătoare la apucături.

Odată, de mult, pe vremea cvaternară, trăia și pe la noi. Azi e destul de răspândită în Asia și mai ales în Africa.

E tipul animalului lacom, prost și urât. E ca un câne ciobănesc, care ar fi scăpat dintr'o scăr-mănatură bună, dată de tovarășii săi și fuge cu

capul plecat, cu coada 'ntre picioare, cu părul sburlit pe ceafă și începutul spinării. Se deosebește totuși de câne prin trupul mai înalt în dreptul umerilor, prin botul mai ascuțit și prin privirea răutăcioasă. Peste tot trupul, blana este pătată, pare că ar fi călcată de labele murdare ale altor hiene.

Nu umblă decât noaptea. De cum se înserează

Fig. 3. Hiena pătată

începe să urle. E ceva îngrozitor acest urlet. E ca un răs întretăiat, când răgușit când mai ascuțit care te înfioară când e auzit pentru întâia oară. Și urlă într'una; nu tace decât când mănâncă. De aceia nu e popor care să nu o urască instinctiv.

Mai e încă ceva respingător la ele; hrana lor, de preferință, sunt cadavrele. De aceia sunt numite vulturii mamiferelor, crematoriile vii care scutesc atmosfera de putoarea putrezăciunilor. Când dau de un cadavru se reped lacome, două-trei-patru,

câte sunt prin partea locului, mărâind una la alta, fără să părăsască însă hoitul. De aceea are atâta tărie comparația «a se repezi ca hienele»,

Atât de hrăparețe sunt, încât desgroapă și cadavrele proaspăt îngropate din cimitirile neîngrădite, ale arabilor, Atât de avane după mâncare sunt, încât vin pe furiș să rupă măcar o bucată de carne din victima leului.

La animalele vii nu se dă decât când sunt nepăzite sau când sunt lihnite de foame. Dar și atunci atât de lașe sunt, încât la cel dintâi lătrat de câne, o iau la fugă, urlând de ciudă dar neapărându-se.

Din pricina repulsiunii ce inspiră, au dat naștere la fel de fel de credințe. Cânele care a călcat până și pe umbra hienei, perde glasul; arabii sunt convinși că hienele sunt vrăjitori care iau noaptea înfățișarea acestor animale, numai ca să facă rău.

În afară de hiena pătată mai mare, dar mai prostănacă, destul de răspândită în Africa este și hiena vărgată.

ȘACALII

Sunt lupi mai mărunței la trup, dar cu viclesugurile vulpii. Arabii numesc Thaleb adică savant, pe șacalul comun. La înfățișare e un lup cu botul mai ascuțit, dar ceva mai svelt, cu picioarele mai înalte.

Și șacalul, ca toate carnivorele, umblă la vânat mai mult noaptea. Cum s'a întunecat, urlă sau mai bine latră prelung ca un câne. Dă semnalul vieții de pradă. Unuia dintr'o parte, îi răspunde altul din depărtare și la urmă, unde sunt mulți, se naște un larmăt de-ți înghiață sângele în vine, mai ales dacă lătratului lor se amestecă și urletul hienei.

Sunt prădalnici. Nu se mulțumesc cu animale mici, dar atacă, în haite, și pe cele mari. Mănâncă și pești, după cum se mulțumesc și cu resturile rămase dela cina vre-unui leu, cu care trăesc în destul de bună înțelegere, arătându-i, prin urlete, prezența unei biete victime. De aceia șacalii sunt și ei urmăriți de om, de și prin firea lor mai isteță nu sunt așa de urâți ca hienele.

Se povestesc chiar multe observațiuni care arată o deosebită inteligență spre a face față împrejurarilor.

Iată una :

Un șacal sări în grădina de zarzavaturi a unui Arab. Prudent, uitându-se în toate părțile să vadă dacă nu-l zărește nimeni, se îndreptă către o tufă de cantalupi. Iși alege pe cel mai copt, rupându-l de pe vrej. Acum trebuia să-l ducă la locul de ospățare; pentru aceasta trebuia să urce un dâmb, destul de domol nu e vorbă, dar ori cât, era un plan înclinat. Pentru aceasta împingea candalupul cu botul; îi merge așa până la un loc, când, din

nebăgare de seamă, candalupul se rostogolește la vale. Din nou îl mână, dar iarăși se rostogolește. Incearcă să se ajute și de labele de dinainte, dar degeaba e truda. Scoțând un schelălait prelung, chemător, ceru ajutor prin aceasta vreunui tovarăș care s'ar fi aflat prin împrejurimi. E dreptul, îndată se ivi și alt șacal. Chibzuind ei în legea lor, le vin în minte o dracovenie foarte meșteșugită. Unul dintre ei se pune pe spate și ține candalupul

Fig. 4. Șacalul

pe burtă, cu labele, ca să nu cadă. Celălalt, neavând cum să-l apuce de mână, îl apucă de dinți și îl trage spre deal ca pe o săniuță. O adevărată figură acrobatică. Ajungând sus, s'au făcut nevăzuți, ducându-se să se ospăteze cu fructul gustos. Meritau, e dreptul, răsplata.

Intâmplarea aceasta s'ar părea multora o povestire vânătoarească, în felul bucății «Coada bearcă» a lui Odobescu. Cel ce a observat'o, preîntâmpină presupunerea ce ar face-o cetitorul, prin asigurarea formală că «nu ș'ar compromite o operă întregă

al cărei singur merit este sinceritatea, prin o povestire ce s'ar părea luată din *La Fontaine*».

Cu aceste asigurări i s'a dat crezare, iar povestirea este cuprinsă în viața animalelor a lui *Brehm*.

Romanes, în cartea sa «Inteligența animalelor», citează o observare a unui vânător, prin care se arată că șacalii la nevoie fac haite, întovărășindu-se mai mulți la pradă.

«Când se înserează bine, șacalii se pun la pândă. Dacă văd vre-un epure sau căprioară că se furișează spre culcuș, ei fac cerc în jurul ascunzîșului; pe când o parte dintre ei supraveghează drumul pe unde a venit victima, șeful începe atacul, cu un lătrat particular, comanda care împinge pe ceilalți să se năpustească spre locul în care s'a retras victima și care rar scapă.

Un indigen care a avut adese ori ocazie să observe manevra acestor animale, mi-a spus că atunci când un șacal a doborât o victimă, cea dintâi mișcare a lui e să o ascundă în iarbă la un loc apropiat, de unde iese cu o indiferență completă, ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat, pentru a pândi dacă prin prejur nu este altcineva mai tare decât dânsul, care să-i ieie prada deagata.

Dacă nu e nimeni, se întoarce și târâe cadavrul, păzit de tovarăși, spre un loc mai sigur.

Dacă zărește un om sau un animal mai de temut, el întrebuintează un viclesug; ia în gură o bucată de coajă de nuc de cocos și fuge cât poate

de iute ca să se creadă că duce în gură prada. Inșelând atențiunea concurentului mai sdravăn, el se întoarce pe altă cărare la locul unde ș-a ascuns prada adevărată».

Din toate aceste se vede că șacalul, după inteligență aduce mai mult cu vulpea decât cu lupul.

Alte carnivore.

În pădurile neumblate ale Africei, dar mai ales la marginea lor, în vecinătatea stepelor pline de cârduri de erbivore, foiesc fel de fel de animale carnivore mai mărunte, dar nu mai puțin hrăpărețe.

Multe fac parte din neamul pisicilor. Așa e *Felis caffer* răspândită din Algeria până în Colonia Capului, nu de mult trăind și în Spania. De mărimea pisiceii, având chiar și îmbrăcămintea asemenea cu a unei pisici vărgate în curmeziș, e socotită drept străbuna sălbatecă a pisiceii de casă, pe care au domesticit-o egiptenii. Altă mătă este *Servalul*, lung în picioare și scurt în coadă, un soi de mătă-tigru de mică dimensiune, dar cu obiceiurile și târâșurile amândurora.

Insușiri amestecate are și *Ghepardul*, un animal cu capul și coada de pisică pe trup ca de câne. De altfel multe animale din Africa, nu numai dintre carnivore, au asemenea «caractere colective» cum se spune, adică pe același individ se prind forme aparținând la genuri deosebite. Una din cele

mai curioase animale este *Viverra*, reprezentantul unuia din cele mai vechi ramuri de mamifere care au apărut pe fața pământului. Are caracterele mâței, altoite pe ale dihorului. E renumită printr'o substanță secretată de niște ghinduri de sub coadă, cunoscută sub numele arab de Zibeth. E un parfum așa de puternic încât nu poți stă multă vreme lângă cuștile acestor animale, fără să nu te apuce durerea de cap. Arabii făceau un comerț întins cu

Fig. 5. Ghepardul

acest parfum, azi înlocuit în bună parte cu produse sintetice.

Intre carnivorele Africei unul este vestit în istoria veche a egiptenilor. E *Ichneumonul* (*Herpetes ichneumon*), soarele faraonilor, pe care-l îmbălsămau și-l puneau în morminte. Tot soiul de legende să leagă de el, în special că n'are frică de șerpi, că are curajul să intre în gura crocodilului, să-i mânânce inima și să iasă viu din trup, străpungându-i pânțele. Adevărul pare a fi în faptul că acest animal este un mâncător de șoa-

reci fără pereche. Intrece mîța noastră, cu care Ichneumonul se aseamănă ca mărime. E însă mai lung în trup, cu botul mai ascuțit, cu ghiarele totdeauna scoase afară. Trăește pe lângă marginea apelor și e unul din vânătorii cei mai dibaci. Pare că nu merge, așa se târâe, iar părul lung îi acoperă labele. Vânează și ziua; nu-i scapă nimic pentru că totul îi place dela șopârle până la ouăle de găini, dela șoareci și până la epuri. De aceea

Fig. 6. Cânele-hienă

departe de a se bucură de venerația locuitorilor, ca în antichitate, e urmărit și omorît fără cruțare. Pe lângă animalele carnivore din neamul mîței, prin părțile răsăritene ale Africei, trăesc și nenumărate forme de carnivore din neamul cânelui. Așa e *Proteles*, ce seamănă cu hiena, apoi *Kabeon* între lup și șacal, *Cânele-hienă*, cu pielea tarcată ca la hienă și cu 4 degete la picioarele de dinainte. E unul din cele mai interesante tipuri colective, având botul și

coada de lup, istețimea și curajul cânelui și glasul, pielea și picioarele de dinainte ale hienei. De aceea este și foarte stricător. Când intră într'o turmă de oi ucide până nu mai poate, mâncând mai mult măruntaele, iar pe bieteles antilope le fugărește până ce le apucă de beregată.

Prin sudul Africei mai trăește un *câne*, pe care după înfățișare îl poți lua drept o vulpe de a noastră, având urechile ascuțite și coada stufoasă.

Sunt multe animale din neamul nevăstuicei, altele din ale bursucului, dar a le cuprinde pe toate în această cărțuție, nu se poate.

II. EDENTATE

PANGOLINUL

Dintre animalele Africei, unul din cele mai deosebite prin înfățișare este *Pangolinul* sau Manis

Ți s'ar părea mai degrabă că e o șopârlă mare, îmbrăcată dela vârful botului până la al cozii cu solzi lați, în rânduri strânse, pare că ar fi solzii ce formează conul de brad. Numai pe pânțe nu are solzi, ci păr aspru, scurt. Picioarele sunt scurte și cu niște unghii lungi, încovoiete, adevărate dinți de greblă. Capul e ca un con scurt, cu botul ascuțit.

Cât de mari sunt unele din aceste animale, nu se hrănesc decât cu furnici, pe care le prind cum se prind la noi muștele cu șușinițele de hârtie în-cleiată. Limba pangolinului e lungă, subțire și cleioasă; o așează ca o ață în drumul furnicilor sau pe un mușuroi, și așteaptă. După ce se prind pe ea furnici, o trage frumușel în gură, iar furnicile trec mai departe în stomac.

N'are niciun dușman. Cine s'ar încumeta să-și rupă dinții în solzii ca de piatră? Numai leopardul

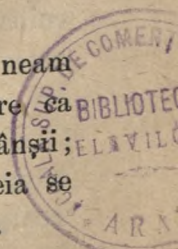
Fig. 7. Pangolinul

îl atacă uneori ca și când i-ar fi ciudă că numai acest animal poate să scape de colții lui. Atacul e zadarnic. Pangolinul se face ghem, își sburlește solzii cu marginile tăioase și vârfurile ascuțite. E înconjurat ca într'un mototol de sârmă ghimpată. Leopardul dă cu laba, mârâie, cearcă să apuce cu colții, dar degeaba. Cu botul sângerând, își caută de drum.

Sunt vre-o 4 soiuri de pangolini, deosebindu-se între ei prin prea puține caractere.

FURNICARUL

Tot cu furnici se hrănește și Furnicarul, neam cu cel mai de sus, dar deosebit la înfățișare ca cerul de pământ. Asămănari sunt între dânșii; în primul rând sunt lipsiți de dinți. De aceea se pun la un loc într'o grupă numită Edentate.

Altă însușire comună sunt unghiile, mari, încovoiate, cu care își scurmă o groapă adâncă în care dorm toată ziua. Se mai aseamănă și prin felul cum se hrănesc.

Prin sărituri ca de cangur, mereu căutând în toate părțile să vadă dacă e în siguranță, furnicarul de cum se înserează, apucă cărarea furnicilor. Ajungând la un moșuroi, se pune pe scurmat, ca

Fig. 8. Furnicarul

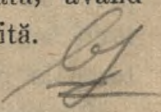
să-l răscolească. Speriate, furnicile fug care încotro; multe se prind de limba lungă a animalului și ajung în stomacul lui. Nemulțumit cu acest aperitiv, furnicarul scurmă mai adânc, până ce dă de cuibarul principal unde sunt și larvele. Având din belșug furnici, nu se mai folosește de sfericica limbei, ci mănâncă hulpan din grămadă.

Poate să ajungă până în adâncul moșuroiului, pentru că botul lui e lung, ascuțit, așa încât și-l poate vârâ în adâncătura săpată cu ghiarele. Și

aşa de iute ce sapă, încât furnicile sau termitelile nu au vreme să fugă. De altfel şi când este urmărit, scăparea lui e tot în săpatul repede al unui cotlon adânc. Nici nu prinzi de veste când a intrat în pământ.

Şi chiar dacă s'ar apropia de el duşmanul, e orbit de ţărna aruncată cu putere prin picioarele dindărăt. Nu-l poţi vedea din cauza norului de praf ce-l învăluie.

S'ar părea după înfăţişare că e un desarmat în lupta pentru trai. E dreptul că e descendentul unor neamuri odată în plină desvoltare, dar mijloacele lui de apărare nu sunt chiar cum îl arată înfăţişarea. E prudent mai mult decât fricos. Nu iese decât noaptea, venindu-i în ajutor şi culoarea neagră a blăunii. Are auzul aşa de fin, încât simte paşii omului dela cine ştie ce distanţă. E duşmanul lui de moarte, căci carnea e mâncată, având gustul celei de porc, iar pielea e folosită.

III. ERBIVORE

ZEBRA

Zebra este calul din Africa. Nu se întâlnește e dreptul decât în jumătatea sudică a acestui continent, dar acolo e în cârduri mari, amestecat cu gazele, antilope. Trebuie să fie frumoasă priveliștea acestor câmpii întinse, cu turme nenumărate de păscătoare. Dintre ele Zebrele sunt cele mai bătătoare la ochi.

La înfățișare au ceva și din a calului, dar și din a catârului. La trup e grăsun și plin ca un pepene; capul

Fig. 9. Zebra .

e mic, urechile măricele, picioarele subțiri și sprintene, iar coada de măgar, cu un canaf de păr lung la vârf. Ce e caracteristic la el, e culoarea tarcată. Pare că s'a jucat un copil trăgând cu badanaua dungi negre în curmezișul trupului altfel

colorat în alb-gălbui. Peste tot e cu dungi; dela vârful botului până la al cozii, de pe spinare până la copite. Pe frunte și pe dosul gâtului are o coamă de păr scurt, aspru și sburlit, ce seamănă cu o perie lungă.

Ca la toate animalele care trăesc în cârduri, toți sunt sub ascultarea eătorva, mai voinicoși, mai atenți. Au dat de veste aceștia că un pericol amenință? o rup cu toții la goană nebună, trecând ca niște săgeți până în locul unde se socot în siguranță. A sărit pe neprevăzute vre-o fiară printre ei? se apără cu îndârjire, dând cu copita — o armă de temut pentru carnivore — sau mușcând. Nici leopardul, cât e de iute, nu se încumetă așa lesne să atace zebrele, căci își teme pielea. Cei mai tineri, încă neîncercați, se prind lesne de omul călare, pe care-l lasă să se apropie. Se prind uneori chiar apucați de coamă, dar mai ales prinși cu lațul. Ajung să se și domesticească, deși firea lor sălbatecă tot nu ș'o domolesc așa ușor. Incercări se fac din ce în ce mai aproape de reușită, înlocuind caii care lipsesc în Africa, în stare sălbatecă bine înțeles.

În afară de Zebre, dintre neamurile cailor mai răspândiți în părțile Nubiei este *Măgarul sălbatec*, cu semnul crucii negre pe dunga spatelui și pe umeri. E socotit ca strămoșul măgarului domestic, cu care se aseamănă la glas. Incolo sălbăticia l'a făcut prudent, dar mai ales l'a făcut să sboare

alergând, așa încât arabii nu pot prinde, călare pe dromaderi, decât numai măgărușii tineri.

9

CĂMILA

În Africa trăește cămila cu un gheb sau dromaderul, pe când cea cu 2 gheburi are drept patrie Arabia.

De o descriere a ei nu e nevoie. E așa de caracteristică și atât de cunoscută, fiind adusă și pe la noi prin menagerii, încât și copiii o cunosc. Sunt animalele pustiului nisipos, secetos și cu puțină apă. E o minune a naturii, de adaptare atât de perfectă cu condițiunile geografice locale. Fără dromader pustiul Saharei ar fi un vast locaș al morții, cimitirul pământului, despărțitor de oameni mai mult decât un ocean. Nici oazele nu ar folosi la nimic, dacă nu erà cine să facă legătură între ele. Unde nu poate călcà nici un animal de povară, cămila pășește domol, legănându-și trupul diform, numai monturi și noduri. Ea nu se afundă în nisip, căci copitele se depărtează lesne una de alta, formând o suprafață de rezistență. Se mulțumește cu te miri ce și mai nimic. Insușirea sa de căpetenie este sobrietatea. Ce nu mănâncă nici capra e bun pentru cămilă. Spini uscați, plante scorțoase sunt mestecate răbdător, din nou meste-

cate la rumegare. Când îi e prea foame, se mulțumește să mănânce și rogojina ce servește Arabului ca să-și facă rugăciunea de sară. O mână de orz sau mai ales de curmale, prin locurile unde nu se găsesc nici spini, îi potolește foamea pe o zi.

Cum e cu foamea așa e și cu setea. Se mulțumește și cu roua, pentru o zi de drum. Dacă mănâncă fructe apoase, pot să nu beie apă chiar câte-va zile. În schimb când dau de apă, după un

timp de umblet, ostenite, însetate, beau până ce se umflă ca o butie. Cobâlție apa în stomacul lor, la mers, ca într'un burduf puțin deșert. Sobre la mâncare și băutură, sunt singurele cari pot duce corvezile prin pustiul nisipos. Merg a lene, cu pas măsurat.

Când s'au pus jos abea le

Fig. 10. Dromaderul

mai poți sculă, dar odată încărcate, merg fără conținere câte-va zile. Dar atunci trebuie să le lași să se odihnească măcar o zi și o noapte.

Când e grabă pot fugi iute, chiar la galop; nici armăsarul de cursă nu le ajunge. Nu ai crede că asemenea matahale, ce merg la pas, sunt în stare să se puie la întrecere cu struțul.

În schimb e cel mai nesuferit animal. Nu știe nici de voie bună, nici de bătae. Într'una sbeară de te asurzește, într'una geme și întoarce niște

priviri de ai crede că vreà să te sfâșie. Când e s'o încarci, nu vreà să se puie jos, decât bătută; când e să se scoale de asemenea tot numai trasă de nări ori biciuită se mișcă din loc.

Simte ce fel de călăreț are. Dacă o încalecă un începător, ca și când ar vreà să se răsbune pe el, de tot necazul, de toate suferințele ce le îndură, fuge la galop când e de trap. In acest caz cel ce nu se ține bine, se trezește în nisip cu șea cu tot, iar cămila apucă razna, cât poate de iute. Trebuie să se ieie conducătorul după dânsa. ca să o aducă îndărăt.

Nu e vorbă că fiind singurul animal ce poate străbate marea de nisip, este și mult muncită. Caravanele de mărfuri fără ele nu se pomenesc; răsboaiele dintre diferite triburi cu ele se duc.

Intr'un cuvânt cămila e un animal urât la înfățișare, răutăcios, dar unul din cele mai folositoare de pe fața pământului.

G I R A F A

Altă minunăție de formă printre animalele din Africa este girafa, singurul reprezentant al unui grup de rumegătoare care erà mai bogat reprezentat în vremurile trecute ale pământului. E un animal tot așa de curios ca și cămila, ba poate mai curios prin amestecurile de caractere ce poartă

pe el. Are cap ca de cal, numai că e împodobit, pe frunte, cu 2 cioturi de coarne, deosebite de ale căprioarei. Nu cad, căci sunt strâns legate de osul frunții și învălitate cu piele. Are gât lung ca al cămilei, numai că e ceva mai elegant, turtit dintr'o parte în alta și cu o coamă în lung. Are ure-

Fig. 11. Girafe.

chile ca ale bouului, picioare de antilopă și coadă de măgar, iar culoarea blănei, după cum și Horatiu spune, e ca a panterei: pete brune, mari, pe un fond alb-gălbui.

Picioarele de dinainte sunt mai lungi de cât cele de dinapoi; pieptul fiind lat, când o privești din față, nu mai vezi restul corpului.

Spre deosebire de cămilă, are ochi mari, bulbucați, dar blânzi ca de căprioară. Frunzile de pe copaci sunt hrana ei obișnuită. De jos e un chin să rupă un fir de iarbă, căci trebuie să se cracăne de crezi că se desbină. Totul, în conformațiunea ei, este făcut pentru ca să apuce frunzele de sus: picioarele înalte, gâtul lung și limba subțirică. Cu ea apucă cea mai mică frunză. Limba e pentru girafă ceia ce trompa e pentru elefant.

Fiind înaltă, greu se pune jos; și mai greu se scoală. În schimb fuge ca o săgeată, cu gâtul întins. De altfel nu prea are nevoie să fugă, căci cu cataligele ei, merge iute și când abea se mișcă. Nu prea are nevoie să fugă, și pentru că nu se prea teme de nimeni. Cu o lovitură de copită rostogolește și un leu la pământ.

De aceia vânatoarea ei, după spusa vânătorilor de girafe, e un adevărat deliciu. «Nici nu s'ar putea descrie plăcerea ce simte vânătorul trecând printr'un cârd de girafe. De obicei acest animal scapă fugind în desișurile spinoase, care sângeră brațele și picioarele vânătorului. N'am simțit nici o dată, în cariera mea de vânător o impresie asemenea aceleia simțită la vederea unui cârd de girafe fugind. Eram încântat de apariția lor bruscă, și le urmăream ca vrăjit; nu-mi venea să cred că vânam niște ființi reale, de pe lumea aceasta» (Brehm).

Cu câți-va ani numai înainte de războiu, prin

desişurile de la marginea pădurilor din regiunea Congului, s'a descoperit un animal ce aduce cu girafa. Indigenii îl numesc *Okapi*. Puţine muzee au câte un exemplar împăiat, așa în cât acel care se poate vedea în Muzeul Zoologic de la Bucureşti este o raritate.

Okapi e un animal de mărimea unei zebre, cu

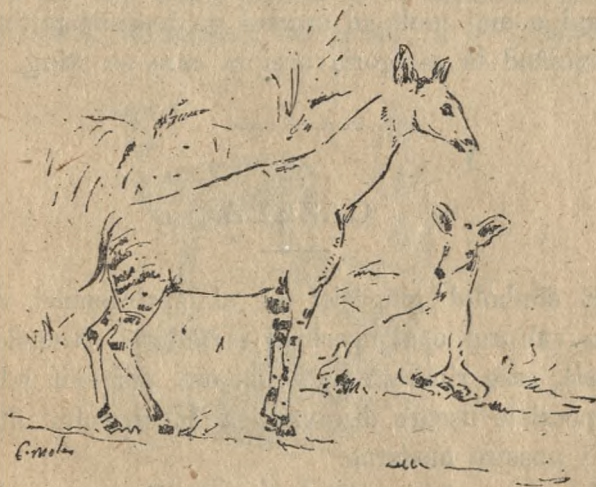

Fig. 12. *Okapi*.

care se aseamnă prin vârgăturile de a curmezişul picioarelor din dărăt şi pe şolduri. Are însă gâtul lung ca de girafă, de şi nu chiar tot una de lung; cu girafa se aseamnă — partea bărbătească — şi prin aceea că are două corniţe scurte. Se mai aseamnă cu girafa şi prin aceea că nu beà apă, fără să nu-şi crăcăne picioarele de dinainte, ca un compaş.

E un animal ce nu iese de cât noaptea, hrănindu-se cu frunzele și mugurii de pe ramurile mai joase ale copacilor. De aceia trăește numai prin desișuri, pe când girafa mai spre margene. Așa se explică de ce n'a fost văzută mai înainte și a rămas necunoscută europenilor multă vreme.

De altfel prin toată conformațiunea trupului, Okapi e mai mult un animal cu însușiri colective, aparținând la categoria acelor care se sting.

GAZELA

E simbolul gingășiei și al sprintenelei, după cum vulturul e al agerimei și puterei. Numele de gazelă, care rimează cu bellă, era pomenit adesea în poeziile ușoare din vremea începutului literaturii noastre moderne.

În adevăr își merită renumele. E cam ca și căprioara noastră, deși mai mică, mai sprintenă. De departe n'o poți ușor recunoaște. Cuțoarea blănei ei, pe spată, este aceia a năsipului ars de soare. Mai ales când stă liniștită, culcată și rumegă, soți mai degrabă că e un bolovan de piatră decât o ființă vie.

Dar e deajuns ca să te simtă, pentru ca să fugă ca săgeata, sărind ușor, peste ciritei înalți de 2-3 metri.

Altfel e pașnică, blândă la privire, credincioasă în traiul ei zilnic, întâlnindu-se chiar în cârdurile mari, perechi-perechi: țapul, căprioara și ieduțul.

Fiind prada multor animale, sunt bănuitoare; când toate stau și rumegă, santinelele lor sunt în veghere. La cel mai mic semnal, apucă goană spre vârful cel mai înalt, pentru ca să cerceteze zarea.

De aceia vânătoarea de gazele, e o vânătoare

Fig. 13. Gazele

nobilă, deși toată lumea o face: prinții și șefii triburilor pentru plăcerea de a vâna, iar muritorii de rând pentru folosul ce-l trag dela ele.

Dintre toate soiurile de vânători, cu săgeata, cu carabina, ori cu capcana, cea mai plină de clipe emoționante, este vânătoarea cu șoimii.

«Un vânător cu șoimul pe mână, merge înainte în căutarea gazelelor. De îndată ce a zărit una, dă drumul paserii. Aceasta, liberă, se urcă întâi în

slava cerului, spre a se scoborî ca săgeata în dreptul bieteii gazele, dându-i târcoale. Când crede că e momentul prielnic, se repede la cap și-și înfige ghiarele în gât și în obraz. Gazela face o săritură mai bine de 5 metri și scapă de dușman. Șoimul nu se lasă însă, o urmărește, până ce iarăși îi vine bine și-i înfige ghiarele în gât. Vânătorul se folosește de ameteala bieteii gazele și îi taie gâtul. Șoimul își primește partea, sângele care gălgăie din vinele deschise».

ANTILOPELE

Gazela e o antilopă, dar nu toate antilopele sunt ca gazelele. Sunt și printre ele multe soiuri gingașe, bune alergătoare, cu coarnele mici, dar sunt și altele despre care n'ai putea spune ce sunt?: Capre, închircituri de cămile, cai cu coarne, ori boi mai mici. Sunt așa de variate pentru că sunt peste măsură de numeroase. Impânzesc continentul african din ținuturile cu câți-va spini drept vegetație, până 'n stepele cu iarbă din belșug; din fundul văilor adânci, până 'n regiunile acoperite cu omăt ale munților izolați din centrul Africei.

Trăesc în cârduri nenumărate, amestecate specii diferite între ele, dar totdeauna în grupări diferite deoparte. Priveliștea unei asemenea câmpii întinse,

cu iarbă înaltă, continuă sau cu ochiuri goale, în care furnică animale de tot soiul, fără număr, cât vezi cu ochii, trebuie să fie minunată. Nu este uimitor atât numai ciudăţenia formelor, care stau alătura şi nu se vrăjmăşesc dela mâncare, cât noţiunea accia de număr nedefinit al animalelor cari pasc.

Printre ele antilopele țin fruntea. Având din belşug hrană, unde se întorc, n'au altă grijă decât

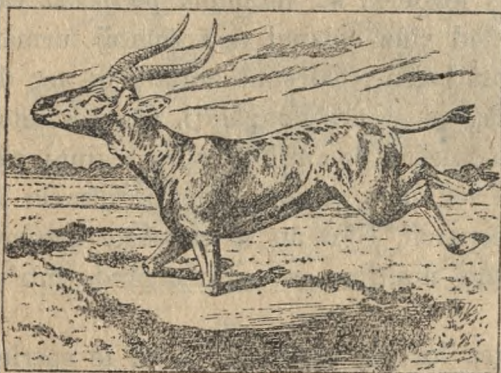

Fig. 14. O antilopă fugind.

să mănânce şi să se înmulţască. Incolo sunt vioaie, vesele, Le vânează fiarele sălbatece deşi cu oarecare greutate; le vânează cu nemiluita oamenii; nu se cunoaşte. Pare că ies din pământ atât de numeroase rămân.

Sunt așa de felurite încât greu ar fi de descris toate; n'ar avea chiar nici un rost.

Capra săritoare e cea mai apropiată de gazelă la înfăţişare şi obiceiuri; se deosebeşte însă prin

coarnele mai lungi care aduc aminte de ale rădașcăi. Trăesc prin Africa de sud și sunt atât de numeroase încât au fost asămănate cu lăcustele, mai ales că în vremurile de secetă se îndreaptă spre Colonia Capului, mâncând tot ce întâlnesc verde în cale. Cărduri de 10—50000 de exemplare nu sunt rare, iar un călător își dă părerea că unele cărduri cuprindeau milioane.

Acelaș fenomen se întâmplă pe uscat ca și în mare; când vine noianul de scrumbii, urmărite de delfini ori balene, ele sunt arătate în aer de pescarii gălăgioși și neastâmpărați. Când seceta mână cărdurile imense de antilope spre regiuni cu iarbă, deasupra lor sbor vulturii, iar pe urmele lor vin leii și leoparzii. Nici nu se cunoaște pierderea din nemăsurata mulțime ce sar mergând, într'un nor de praf.

Înainte lor ies vânătorii, ca să le sperie, să le întoarcă; de geaba. Cad sute împușcate, dar peste ele sar cele din urmă și pornesc, mânate de foame, tot înainte.

«Nimic nu e mai frumos decât tabloul cărdurilor de mii de animale; fiecare sare la rând, făcând sărituri de 2—3 m. de înălțime pe 4—5 de lungime. Par'că se opresc puțin în aer, cad pe picioare și sar din nou. Dacă ajung la un drum pe care au trecut oamenii, dintr'o săritură e peste el».

Cele mai mici antilope aparțin la genul *Cephalophus*, cu coarnele ca niște spini de Mimosa. Fiind

mici, se ascund de minune prin tufărișurile spi-
noase în care trăesc părechi. Rar când se întovă-
rășesc în cârduri. Numai leopardzii le vin de hac
descoperindu-le în țesătura de spini în care se
ascund.

Asemenea cerbului dela noi, după trup, dar mult
mai mare, este *Tedalul* arabilor. Caracteristic pentru
el sunt coarnele, care formează podoaba muzeelor.

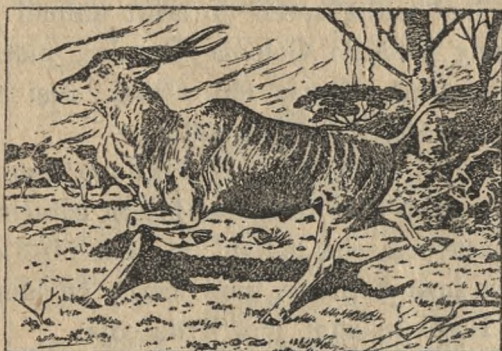

Fig. 5. Oryx

Coarnele au forma unui rac de scos dopurile, dar
lungi de peste un metru.

Bărbatul e solitar și formează una din atracțiile
pădurilor de pe coastele muntoase. Samănă cerbului
și la mers și la ținuta mândră.

Tot așa coarne lungi, însă numai îndoite simplu
pe spate, cum sunt antenele unui gândac din pă-
durile noastre, are și *Oryxul* greoi, din părțile cele
mai secetoase și sărace în iarbă. La unele, *Oryxul*
de Nubia, coarnele sunt cam cât jumătate de trup

de lungi (1 m. 10). Ț e cunoscut de vechii egipteni; e reprezentat pe toate monumentele; după credința lor animalul cunoaște când răsare frumoasa stea Sirius, căci se întoarce înspre ea privind'o; se mai credea că are putința să-și schimbe numărul coarnelor, reducându-le la unul, cum e reprezentat în marea piramidă dela Cheops; de aici presupunerea că a dat naștere legendei licornului.

Sunt mai multe specii de acest animal frumos, care ajung până 'n Colonia Capului, plăcându-le stepa adevărată, câmpia fără arbori, deși nu sunt fugace ca *Gazella* ori alte antilope.

Dar numărul genurilor de antilope este de tot mare. Cum am spus, cele mai bizare caractere sunt împărechete pe acelaș individ; ai crede niște creaturi eșite din imaginațiunea unui artist, pe lângă care ale lui Boecklin sunt jucării de copil.

Iată *Canna* indigenilor, înaltă de 2 m. la grumazi. După trup ai spune că sunt niște boi, având pelița dela gât spânzurând ca o gușă, zdraveni în grebeni, cu crucile șelelor ciolănoase, cu șfichiul cozei făcut din păr lung. Coarnele însă sunt drepte, ascuțite și răsucite ca și floarea sfredelului. Incolo are mersul greoi și nu se ferește de om. Altul *Poitaxul* are cap de cerb, cu coarne de căprioară, pe un trup de bou.

Cel mai original din toate este *Gnu*. E o adevărată caricatură a naturei, cu bucăți luate dela toate animalele lui înrudite și lipite una de alta-

cum ar fi un clovn cu haine peticite, variat colorate. Și după mișcări e caraghios. Când e escitat mereu sare, se învârtește în cerc, îngenunche cu picioarele de dinainte, fâlfâie într'una cu coada stufoasă, ca de cal, albă.

Când îl vezi păscând, cu capul ascuns în burueni, ai crede că e un cal, mai ales că are și o coamă de peri aspri. țapoși, ca la un noaten ori

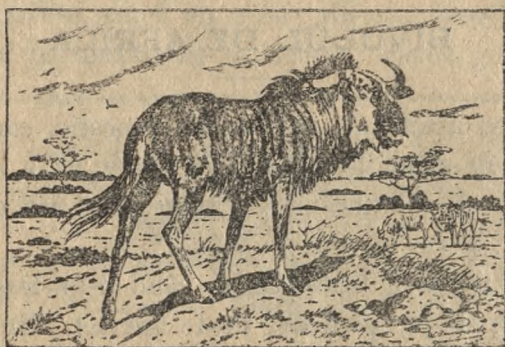

Fig. 16. Antilopa Gnu.

țretin tuns. Numai când iese din iarba înaltă, cu capul rădicat, vezi că pe un trup de cal e pus un cap curios cu două coarne pe frunte, îndoite înainte, că sub fălci are o barbă din peri sburliți, ca și tufa aflată pe partea de deasupra a botului. Și mai vezi că acel cal are subsuară, la picioarele de dinainte, iarăși moțuri de păr lung, iar copitele sunt despicate ca la bou.

Mișcările lui sunt la fel cu înfățișarea. Aleargă ca și calul, se înfurie ea și taurul. Când vânătorul

se apropie, nu fug, ci îl înconjură mai mulți în rânduri strânse, mereu sbenguindu-se ca niște mânzoci ori viței primăvara, când scapă la libertate.

Au însă multe însușiri de ale antilopelor, ceiace a făcut pe cei care i-au studiat să-i așeze în aceiași familie cu gingașa Gazelă ori cu sprintăra antilopă.

BIVOLUL DE AFRICA

Nu se aseamănă cu bivolul domestic, care paște liniștit în câmpiile Munteniei, decât că e negru la culoare, că e butucănos la trup și că are coarnele lățite.

Mersul greoi, leneș, ca și când i-ar fi greu de dus trupul pe picioare, nu-l are cel din Africa decât în aparență.

E cel mai temut animal. Nici de leu nu li-e frică atâta indigenilor ca de un bivol înfuriat. Nimic nu-l opreste în cale. Se repede spre om, și-l iea în coarne, asvârlindu-l în aer. După ce a căzut jos, se întoarce și-l sfarmă în picioare, de nici nu se mai cunoaște că a fost om.

Mai ales bivoli răsleți, bătrânii alungați din cirezi de cei mai tineri, sunt o nenorocire pentru oameni. Nu pot trece pe cărările pe unde pasc. Tam-nesam se reped ca o săgeată, fără să scoată cel mai slab muget prevestitor. Și cu atâta furie

se dau, încât trec prin apă, ar trece prin foc, fără să se potolească. Urmărind așa pe un om, care aveà o vestă roșie, spune Brehm, un bivol a intrat și în mare. Noroc că omul știa înotă. S'a afundat și s'a pierdut din vedere; bivolul înfuriat se duceà însă înainte în apă. A trebuit să-l omoare cu tunul de pe o corabie.

Altfel e greu și de vânat; cel puțin era greu mai înainte, când nu erau gloanțe dum-dum sau gloanțe pătrunzătoare ca acum. Pielea groasă îi e

Fig. 17. Cap de bivol

pavază sigură, iar lovit în frunte nici nu-i pasă. Pe lângă oasele frunței groase, e apărat de coarnele late la bază, care ies una aproape de alta, așa încât nu lasă decât o dungă mai vulnerabilă, prea îngustă spre a fi nimerită. Din locul unde ies, coarnele se îndreaptă spre tâmpile deasupra ochilor spre a se îndoii apoi înainte. În față bivolul par'că e cu fruntea legată.

Coarnele sunt tăria lui. Leul se teme de puterea lor, iar omul le evită cât poate. Când se bat taurii,

În vremea fierbințelelor, tot în coarne se lovesc; pocnesc ca niște bolovani aruncați.

Trăesc în cârduri une-ori de 100 de indivizi. Numai bătrânii, nefolositori, alungați, stau resleți sau cel mult se mângâie doi-trei ei între ei. Toată furia izolărei, o revarsă asupra nenorocitelor ființi care le ies în cale.

Iși duc viața mai mult la marginea pădurilor sau urmând cărările făcute de elefanți în desișuri, cu toate că și ei au puterea, prin pieptul lat și coarnele ca de fer, să-și facă loc. Iși aleg însă de preferință pădurile de lângă vre-o apă, căci le place să steie în apă, obicei moștenit și de bivolul domestic. Iși împart zilele foarte regulat între vremea cât pasc, seara, după apusul soarelui, pe răcoare și între vremea de odihnă la umbra desișului de copaci.

Numărul lor se împuținează mereu, pentru că sunt vânați și pentru că bivolița nu fată decât un vițeluş care singur plătește gloaba din cârd, fiind lesne atacat de leu ori leopard.

Cât e de furios și mai ales răutăcios, pe atâta are un bun prieten; o pasăre, ca și țarca pe porci, își găsește de mâncare în crăpăturile pielei groase, stârpindu-i muștele supărătoare. Prin sborul și țipetele ei îl prevestesc de apropierea vre-unui dușman.

PORCI

Până și neamul porcilor trăitori în Africa au ceva din curiozitățile celorlalte animale. Nu sunt ca toți porcii, ei mai urâți, mai ca din poveste plăsmuiți.

Unul, *Porcul-de-râu*, mai aduce ceva cu mistrețul nostru, numai că este de culoarea vulpei la păr.

Fig. 18. Porc de râu

Are râțul mai lunguț, cenușiu, iar fruntea teșită, urechile ascuțite și picioarele subțirele negrii. Pe când coama deasă, niște favorite de o parte și alta a capului și marginea urechii sunt albe, în contrast fondul general e roșcat. Ca și mistrețul, stă ziua ascuns în desișul hucașurilor ori a pădurilor, iar cum înserează se apucă de râmât, stricând ogoarele bieților locuitori. Unde popoarele sunt de religie musulmană e o nenoro-

cire, căci se înmulțesc puzderie; pe aiurea sunt vânați ca cei mai răi dușmani; nu-i vorbă că și leoparzii ori leii nu-i cruță, spre bucuria oamenilor.

Alt neam al porcului, *Porcul-cu-negei*, e și mai hidos. Când te uiți la el în față, pare că e un hipopotam; are capul turtit, lătăreț, cu râțul lat, buzat, cu ochii mici, oblici, răutăcioși, iar de-așupra lor niște cucuie mari, după cum niște negei lungi

Fig. 19. Pore cu negei

se găsesc și pe obraji. O coamă sburlită începe de pe frunte și ține până aproape de șale. Doi colți puternici, îndoiți în sus, dela falca superioară sunt ca și ferul plugului; cu ei scot rădăcinile din pământ, târându-se pe genunchii picioarelor de dinainte, din cauza aceasta cu bătăături groase. Tot cu acești colți, repezindu-se cu furie, pot spinteca și burta dușmanului. Incolo au un trup de tapir, grăsun și rotund, o codiță ca o biciușcă cu șfichiu

la vârf și niște picioare subțiri. E bun de fugă. Ziua stă ascuns în vizuinea împrumutată dela vre-un furnicar, iar noaptea umblă după scos rădăcinile 'cu care se hrănește. Din cauza hidoșeniei lui, e un animal socotit ca spurcat; pentru aceasta trăește liniștit din partea omului.

HIPOPOTAMUL

Nicăeri ca'n Africa nu sunt așa de multe namile mari. Elefantul și Rinocerul nu sunt nimic față de Hipopotamul hidos prin grosimea trupului. Pare că e un porc îngrășat, căruia nu i se văd picioarele și i se târâie burta pe pământ. E cel mai greoi animal de pe fața pământului. Îți face impresia că și lui singur îi e lehamete de viață. E numai pânțece și gură. De aceia și capul are o înfățișare cu totul deosebită. Dacă n'ar fi lung și de formă patritică, ai zice că e capul unora din acele broaște uriașe din vremea carboniferă, care nu erau mult mai mici decât el. Aproape un metru de lung e capul, iar gura e despăcată până sub urechi. Când o deschide, e ca o gură de sac.

Pentru ca să fie săturat un asemenea tăvăluc de carne, greu une-ori și de 1500 Kgr., trebuie mâncare, nu glumă. E un tablou grotesc, un hipopotam care mănâncă. Brehm a dat o descriere foarte sugestivă.

«Un hipopotam care mănâncă este în adevăr un spectacol oribil. Vezi la depărtare de un chilometru cum deschide gura. Acest cap hidos dispare printre plante, tulburând apa împrejurul lui; când îl scoate din apă, în gură e cu un snop de

Fig. 20. Hipopotami

burueni. Le pune la fața apei și apoi mestecă și înghite tacticos și cu plăcere. De o parte și alta a gurei spânzură trunchiurile buruenelor; dintre buzele lui groase se prelinge într'una un suc verzui amestecat cu bale; câte-va mănunchiuri de iarbă nemestecate bine, sunt stupite și apoi înghițite din

nou. În toată vremea cât mănâncă, animalul stă cu ochii țintă, nemișcați, fără expresie».

Mai mult decât Rinocerul, hipopotamul e legat de apă. Jumătate din viața lui stă în apă. Numai capul i se vede, deși une-ori se afundă câte-va minute și cu capul, scoțând numai vârful botului afară ca să respire și apoi iarăși îl vâra în apă. Nu iese pe țărm decât să se soarească, iar spre seară să apuce drumul câmpiilor cu iarbă mare, dacă nu are buruieni în apă.

Lacom, greoi, stupid, e răutatea îmbrăcată în sac de talpă. E groaza indigenilor ; nici de bivol nu se tem atâta ca de un hipopotam furios. E moartea sigură dacă omul e ajuns, călcat în picioarele cu talpa lată sau sfâșiat cu colții îndoiți și lungi de aproape 30—40 cm. Il pălește furia așa netamnesam, repezindu-se fără motiv asupra boilor care pasc liniștiți.

Cu greu poți scăpa de el când ți-a ieșit în cale. Doar cu goana, deși pe cât e de greoi, pe atâta la fugă e iute. Nici apa nu poate să te scape, căci înoată ca o lutră, dând din picioarele dindărăt și ținut la față de pătura de grăsime de sub piele, cât și a balenei de groasă.

Locuitorii de pe țărmul Nilului, unde această dihanie se află în mare număr, nu sunt în siguranță noaptea la ogorul lor, decât dacă aprind focuri în juru-le.

De aceia sunt urâți și urmăriți, mai ales că sunt

516.080

stricători ca și mistreții dela noi. Când a intrat într'o plantație, calcă într'o noapte recolta de pe un ogor întreg.

Pe cât dorul de a-l vedeà dispărut de pe fața pământului e mare, pe atât vânătoarea lui e cea mai grea, pentru că e legată de multe pericole.

Cel mai sigur mod de a-l doborî e tot cel primitiv, al gropilor astupate cu crengi, săpate în calea obișnuită a animalelor. Incolo trebuie o pușcă bună care să-l doboare dela cea dintăiu ochire.

Indigenii îl vânează cu harpunul, lovindu-l când stă în apă. Atunci însă trebuie multă prevedere. Se întâmplă că animalul rănit, apucă luntrea în gură și o sfarmă ca pe o nucă.

De altfel vânătoarea de hipopotami este și mănoasă. Totul se întrebuițează. Carnea este cu gust, iar slănină mai bună decât cea de porc. Pielea groasă cântărind ea singură 4—500 Kgr. e folosită de asemenea, iar grăsimea este pomada negrilor. Se dau în vânt după ea.

Numărul lor descrește din această cauză pe fiecare an. In veacul al 12-lea se prindeau chiar la gura Nilului, la Damieta; azi în tot lungul Egiptului nu se mai găsește unul de leac. Când olandezii au ocupat Colonia Capului, hipopotamul se vedeà până prin râurile dela sud. Azi trebuie căutat cine știe unde spre nord. E reștrâns mai mult în regiunea marilor lacuri până la Tșad, ca și în lungul fluviilor mari. Zilele lui însă sunt numărate.

RINOCERUL

Încă un animal pe calea dispariției. Deși reprezentat prin mai numeroase specii decât elefantul, totuși este restrâns la două regiuni mici de pe fața pământului, pe când mai înainte ajungea și până la marginea nordică a continentului Eurasiatic.

Cel din India are un singur corn pe nas, cel

Fig. 21. Rinocerul.

din Africa două; unul mai lung în față, altul mai scund îndărăt. Atâta deosebire mai importantă este între cele două specii principale, îndeobște cunoscute.

La înfățișare e greoi, masiv, un vălătuc de carne, îmbrăcat într'o pele groasă, mai largă decât trupul. De aceia face falduri, la gât, la subsuară, la șolduri. Pare că ar avea o zale din plăci ca și când ar fi blindat. Gâtul e scurt și gros, așa încât

capul pare dintr'o bucată cu trupul. E tăiat din topor, cu urechi mici, cu ochii înfundați și cât un sâmbure de prună. În schimb gura e despicață, largă, cu măsele multe. Cornul din față e lung, îndoit și la vârf ascuțit; cel din dos e mult mai scurt, ca un ciot.

E tipul ființei egoiste și răutăcioase. Elefantul e un miel față de rinocerul înfuriat. Margine mâniei sale nu găsește. Calcă în picioare tot ce-i vine înaintea; trage cu cornul ascuțit o brazdă ca de plug. Se leagă de copaci, de țărugi; nu deosebește dușmanul de lucruri. Aleargă ca un zănatec dând cu capul când la dreapta când la stânga.

Egoist ca el nu e alt animal. Puțin îi pasă de tovarășii lui. Trăește izolat pe lângă ape. Doarme toată ziua când e cald și sforăe de se aude la o poștă. Atunci e lesne de atacat, căci somnu-i e adânc.

Ii place să se bălăcească în apă, să se acopere cu nămol, căci numai așa scapă de muștele, țânțarii, tăunii, care-i fac viața nesuferită.

În de ale mâncării n'are alegere. Tot ce e plantă bună de mâncat o mănâncă, fie spini, fie muguri, din pădure ori din plantațiile pe care le calcă în picioare mai mult decât le mănâncă.

De aceia e unul din animalele urmărite, necruțate. Vânătoarea de rinoceri e relativ cea mai fără multe pericole. Mai întâi că nu prea vede bine. Când e cineva înaintea lui, ca să-l vadă, el întoarce

capul, uitându-se când cu un ochiu când cu celălalt. Mai mult să ia după miros, întrecând în simțire prepelicarul cel mai meșter. Negrii îl pândesc când doarme dus. Atunci îl omoară cu lancea, săgețile sau tăindu-i tendonul lui Achille ca să-l oprească din fuga-i nebună. Dacă nu e lovit cum trebuie, subsuoară, și nu e ucis dela primul glonte, e ca turbat. Se repede spre locul de unde a venit lovitura și dacă vânătorul nu are vreme să se dea la o parte din calea animalului furios, e rău de el. Atâta noroc e: animalul în furie apucă razna înaintea lui. Dacă te dai repede la oparte, ți-a pierdut urma și nu se mai oprește din fugă.

Pe lângă Rinocerul obișnuit, în Africa mai trăiește prin regiunea Congului *Rinocerul alb*, cu cornul de dinainte pe cât de enorm pe atât de slab lipit de piele. După două zile dela moarte, îl poți desprinde lesne, cu mâna. E un animal mai blând, căruia cornul nu-i poate sluji atâta la apărare, cât la înlăturarea buruenilor din cale. De aceea în țara Zulușilor a dispărut, fiind lesne vânat.

ELEFANTUL

Și el e reprezentantul unei lumi care apune. Odată răspândiți până'n veșnicii nămeți ai Siberiei de nord, nu de mult făcându-și drum și prin desișurile pădurilor care acopereau țara noastră,

astăzi sunt restrânși prin îngustul brâu al pădurilor din Africa și India.

Elefantul african e mai mare ceva decât cel indian. Se recunoaște prin urechile mari, late ca un evantai și prin fildeșii mai lungi și mai îndoiți la vârf, în afară de alte caractere mai secundare.

E un animal pașnic, înțelept, inteligent. Ii place mai mult întunerecul nopții, decât lumina zilei,

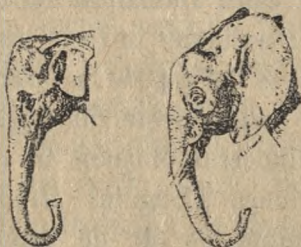

Fig. 22. Deosebirea dintre capul Elefantului din India (stânga) și cel din Africa (dreapta).

când stă la marginea pădurii odihnindu-se. Nu e, cum obișnuit se crede, iubitor numai de căldură și de șes. Se urcă până în regiunile înalte ale munților, dincolo de înălțimea Neagoiului.

Locul lui de predilecție este însă pădurea deasă. Nici crengile joase, nici încâlcitura lianelor nu-l opresc în loc. Cu trompa le smulge, cu fildeșii le rupe, cu pieptul lui sdrayăn își face loc prin desisuri. El taie cărarea prin pădurile neumblate și cărarea duce mai ales spre locul de adăpat. Apa

este pentru el nu numai o necesitate, dar și o plăcere. Bea până ce se satură deocamdată, apoi se scaldă. Putând respira prin nările din vârful trompei, trece râurile nu numai prin vaduri.

Hrana lui sunt frunzele copacilor, mai mult de cât iarba. Rupe crengi întregi cu care se apără de muște și apoi le sfarâmă încet, tacticos, cu cele 4 măsele late, crestate, ca niște pietre de moară. Poate rupe însă și mănunchiuri de iarbă grasă, cu trompa-i vânjoasă. Trompă e totul la acest animal. Cu o lovitură de trompă rupe șalele unui leu, cum rupe și fildeșii unui tovarăș mai arțăgos. Cu trompa bea, cu ea apucă și cel mai subțire fir de pai de jos, căci la vârf are un degețel care pipăie și care prinde. Trompa este mâna mamei cu care mângâie puiul.

Trăiește în familii restrânse, unite în cârduri chiar și de sute de indivizi. Membrii din aceeași familie sunt credincioși unii altora. Cârdul are un conducător mai prudent, mai veghetor. Ceilalți îl ascultă orbește, având încredere deplină în el. Când cârdul e în pădure și trebuie să străbată o câmpie până la apă, conducătorul încearcă întâi dacă drumul e sigur. Pășește cumpănit, rotindu-și ochii în toate părțile. Se apropie, ascultă, iarăși pășește. Și tot așa până când ajunge la apă. Bea cât îi trebuie și apoi se întoarce cu aceeași prudență spre a-și conduce tovarășii, rămânând acum cel de pe urmă.

Cel care și-a pierdut familia, rătăcește singur; e un izolat veșnic mânios, ușor înfuriindu-se și rău. Aceștia sunt temuți de oameni, căci n'au nici o frică.

Ceil'alți sunt pașnici. Când văd pe om se opresc în loc sau dau îndărăt. Nu atacă pe nimeni, pentru că nu e atacat de nimeni. Toți — leu ca și leopard — îi respectă puterea. Ar fi în pericol să rămâie morți, loviți de trompă ori de fildeși, iar colții și ghiarele celei mai crude fiare, nu sunt destul de ascuțiți, ca să poată străbate pielea groasă, scortcasă și cu puțin păr pe ea.

Singurii lui dușmani sunt muștele și oamenii. Muștele îl supără într'atâta încât rămâne recunoscător unei pasări, albe și frumoase, care-i apără trupul de aceste supărăcioase insecte. Pe spinarea lui vin familii întregi de asemenea păseri și se ospătează cu dușmanii lui neîmpăcați, de care nu scapă altfel decât când stă în apă.

Contra omului nu poate face nimic. Ori cât de prudent ar fi, cade în groapa acoperită cu crengi săpată în cale, ori se prinde cu piciorul în lațul ascuns cu meșteșug în drumul lui spre apă. Vânătorii isteți, dintre indigeni, se târăsc ca șarpele până în bătaia arcului, spre locurile unde cârdul de elefanți poposăsc spre odihnă. O săgeată în talpa piciorului, ca și pe Achille, a răpus pe cel mai sdravăn elefant očit. Nici nu simte rana, dar când se scoală și încearcă să meargă, șchioa-

pătă și nu mai poate fugi. Atâta așteaptă și vânătorul pitit după vre-o tufă ori arbore. Luându-se după el, cu o săgeată în ochi ori după ureche, ori cu o lance între coaste, îl doboară.

De când armele de foc au pătruns și în interiorul Africei, moartea face printre elefanți rariști tot mai simțite. Numărul lor se împuținează an cu an, căci și înmulțirea lor se face încet. Femeia poartă 22 de luni și câte-va zile.

Goana după elefanți nu e datorită stricăciunilor pe care le-ar face, după cum greșit se crede, ci numai dorinții de câștig depe urma fildeșilor căutați. Altfel elefantul e pașnic. Nu dă în plantațiuni decât dacă îi e prea foame. E de ajuns însă ca să fie îngrădite cu un slab gard de nuele de bambus, pentru ca să se oprească în loc. Până acolo merge respectul unor triburi pentru acest animal, încât le pune în socoteala lor un înăscut simț de dreptate.

Elefantul de Africa, mai greu se domesticește decât cel din India; se socoate așa poate și prin faptul că în India sunt domesticitori de meserie, care își transmit meșteșugul din tată 'n fiu, formând caste privilegiate. Negrii din Africa nu s'au ridicat până la această îndeletnicire. Pentru a căpăta cât mai mulți fildeși, ei omoară cât pot de mulți elefanți prin orice mijloc. Uneori cârdul întreg e omorât, dându-se foc ierbii din jurul lui. Orbiți de foc și fum, amețiți, elefanții dau să iasă

din inelul morții, în care sunt încătușați. În afară sute de negri îi așteaptă și-i omoară cu săgeți înveninate, în țipete asurzitoare și sgomote infernale, care înspăimântă și mai mult pe bieteles animale surprinse de foc. Hecatombes aceste au ca rezultat începutul agoniei unei specii de animale, care ar putea să aducă la urmă foloase. E dreptul că în timpurile mai din urmă, ca și pentru struți, nu se mai omoară elefanții ca să li se ieie fildeșii; li se cruță viața tăindu-li-se numai aceste prețioase organe, aducătoare de nenorociri pentru animal.

IV. ROZĂTOARE

Aproape nu e loc de pe fața pământului unde să nu se găsească vre-un reprezentant al acestui grup așa de răspândit și numeros. Dela Popândăul și Orbetale nostru care-și fac locuința pe sub pământ și până la Marmota de pe vârful Alpilor, dela ecuator și până'n regiunile polare, aceste animale de regulă mărunte, împânzesc fața pământului. Deci nici în Africa nu lipsesc. A le enumera pe toate ar fi de prisos. Unde se găsec, aproape aceleași însușiri prădalnice au. Iuți, vioaie, înmulțindu-se din cale afară, ele rod.

Sunt însă unele dintre ele, mai curioase. Ca să poată fugi iute, spre a scăpa de prea numeroșii dușmani ce-i urmăresc, une-ori nu le ajung numai picioarele. Caută să sboare, să sară, doar vor veni mai repede la ascunzișul lor sigur.

În sărituri, acrobați neîntrecuți sunt:

Iepurele-săritor, care numai după mărime, după bot și la urechi aduce ceva cu fricosul animal de la noi. Incolo are o coadă lungă, tufoasă, ca de

-veveriță și picioarele dindărăt nemăsurat de mari față de cele de dinainte. După felul vieții e mai mult hârciog, căci își sapă vizuini în pământ și se hrănește numai cu plante. Urmărit e ca o săgeată; face sărituri și de 9 metri. Trăește în partea sudică a Africei.

La fel, săritor minunat, este *Șoarecele-săritor* din stepele Algeriei, o dihanie comică atunci când stă pe picioarele de dinapoi rezemat și pe co-

Fig. 23. Șoarecele-săritor

dița mai lungă decât trupul, terminată cu un canaf scurt la vârf. De mărimea unui șoricel, are ca și el urechile lungi dar mai rotunde, iar botul tăiat ca al unui mops. Ochișorii lui mari, luminoși, îi dă un aer de simpatie. După spusa arabilor, când sar, seamănă cu o pasăre sburând la fața pământului.

Printre rozătoarele sburătoare, au răspândire mare prin pădurile ecuatoriale *Veverița-sburătoare*. Vorba vine că e sburătoare sau mai bine mecanismul sborului lor este la fel cu al celor dintâi păsări

apărute pe fața pământului. Sborul lor e o săritură mai mare, de pe o creangă pe alta, la nivele deosebite. Pentru ca să nu cadă, ca și aviatorul lăsat cu parașută, își întind în lături niște falduri de piele ce le au dealungul trupului. Când sar, totdeauna de sus în jos și oblic, aceste falduri de piele le servesc drept aripi de aeroplan, în sbor planat.

Fig. 24. Porcul-spinos

În afară de aceste rozătoare, sunt altele care trăesc pe sub pământ, tăvăluci cu blană moale după cum sunt și rozătoare din neamul guzanului nostru care a străbătut și în porturile africane.

Cel mai caracteristic dintre rozătoarele Africei este desigur *Porcul-spinos* care nu e străin nici în părțile Europei, de pe țărmurile mediterane. Are o înfățișare curioasă, deosebită de a celorlalte rozătoare. Botul lui scurt și cam gros e aproape gol

ea și râtul porcului. Pe ceafă poartă o coamă de peri moi, mătăsoși, pe când dela jumătatea trupului perii sunt transformați în țepi deși, ascuțiți, lungi de 30 cm., goi ca și cotorul unei pene de găscă. Când îi sborșește pare că e o altă arătare, mult mai groasă și mai mare decât când îi ține liniși.

E ariciul locurilor acele. Trăește singuratic, tăcut, morocănos; veșnic pare că-i ninge și-i plouă. Iese noaptea din vizuina ce ș'o sapă singur și-și caută hrana. Nu e bătaios. Când un dușman îi iese în cale, își sburlește țepii și atâta tot. Cel mult scoate un grohăit ca de porc, când este mânios. Când vede că se îngroașă treaba, se strânge ghem ca și ariciul și nu-l mai poate apucă nimeni. Totuși nu e greu de atacat; o măciucă peste cap îl dă gata, cu atât mai mult cu cât bizuindu-se se vede pe țepii ce-i poartă în spate, nu se prea grăbește să fugă.

V. MOMIȚE

GORILLA

Această momiță cu înfățișarea omenească, locuiește o parte restrânsă și anume în partea de vest a Africei ecuatoriale, în regiunea nesănătoasă pentru om, plină de friguri și caldă peste măsură. E însă un pământ deluros, bogat în arbori cu fructe cărnoase, unele în soiul prunelor ori a ci-reșelor. Cel mai căutat copac de către gorille este un palmier al cărui mugure terminal aduce ceva la gust cu varza noastră.

Gorilla este un animal sdravăn. Mai înalt decât mijlocia înălțimii la oameni (1 m. 8), prin vân-joșenia brațelor și a picioarelor, e cea mai mare momiță de pe pământ.

Fața lui are mult mai puțin omenesc în ea decât a Șimpanzeului. Figura poartă expresia animalului sălbatec, iar brăele sprincenelor proeminente, formează un cojoroc deasupra ochilor ce privesc înainte. Fața e păroasă, negrie; nasul e cu nările

largi, mari, depărtate una de alta. Urechile sunt mici. Capul mic față de trup, e susținut de un gât sdravăn și scurt. Larg în piept și în umeri, Gorilla are brațele mai lungi decât picioarele, de grosimea pulpelor omenești și terminate prin o palmă lată, cu degetul cel mare, scurt. Picioarele mai scurte,

Fig. 25. Gorilla

spre deosebire de a celorlalte momițe, au pulpele groase, bine dezvoltate. Peste tot, trupul e acoperit cu un cojoc de păr des, mai des și mai lung pe umeri, în lungul șirei spinării, pe braț și pe coapse.

Sălbăticia toată o arată în dinți. Mai ales cei patru colți au o dezvoltare animală, sdraveni, ieșind dintre ceilalți.

Femeia e mai mică, cu colți mai puțin dezvoltati.

Cu toate că e cunoscut încă de pe vremea Cartagineșilor din descrierea lui Hannon, cu toate că în timpurile din urmă expedițiuni anumite s'au făcut pentru studiarea lor, viața așa de interesantă de știut a acestor animale apropiate de om, este aproape necunoscută.

Ce se știa erau numai legende. Animalele zărite de unii călători așa impresiune făceau asupra lor, încât le exagerau puterea și falsificau puținele observări adunate din fugă. Nici negrii nu puteau da deslușiri mai complete, pentru că aveau mai mare frică de acești «oameni sălbateci», decât de lei ori elefanți. Așa în 1847 fu trimes, de către un misionar englez, câte-va cranii, în Europa, pentru cercetare și numai în 1875 e adus spre observare, un pui de gorillă în Europa, unde nu trăi decât până în 1877.

Schimbarea de climă nu i-a priit. Deprins într'o atmosferă de baie de aburi, caldă și umedă, clima maritimă și cea temperată repede îl ucide.

După puținele câte se știu, Gorilla duce o viață adevărat familiară; bărbatul, nevasta și un copil locuiesc locurile cele mai înfundate și mai liniștite din pădurea ecuatorială. Din crengi îndoite și împletite, își fac un soi de cuib, unde petrec vremea liberă dela căutarea hranei. Nu au nici un dușman. Lasă că prin locurile unde își duc viața prea

puține alte animale pot trăi din cauza climei, dar ori-care, respectă, poate și prin asemănarea lui cu omul, pe acest vânjos locuitor al pădurilor.

El e stăpânul locurilor. Bun acățător, merge pe pământ pe două picioare sau cel mult răsămându-se pe dosul mânilor, de care se servește mai mult ca sprijin. Glasul lui e răsunător; e așa de puternic încât «nu pare să iasă din gât ci din spațiul larg al pieptului și al pântecelui». Spun negrii care l'au întâlnit că e înfricoșitor la privire. Se ridică pe două picioare, se bate cu pumnii în piept și scoate mugete, care te înfioară. Dacă nu e doborât cu un foc de armă sau cu o săgeată bine ochită, vânătorul nu poate scăpa de furia lui. Se spun multe despre el, dar tot ce se spune este o împletitură de adevăr și închipuire, pe care nu se poate pune temei.

ȘIMPANZEUL

Mult mai omeneșe la înfățișare, mai prietenos și mai bine cunoscut este Șimpanzeul, care trăește tot cam prin aceleași locuri ca și Gorilla. In cărțile vechi aceste animale sunt socotite ca pigmei omenești, așa de mare este apropierea lor cu omul. Figura e mai omenească. Fața nu este așa de prognată, adevă gura nu este prea eșită înainte; brâele sprâncenelor

nu sunt așa de proeminente, iar colții mult mai reduși.

Când stă în picioare, mânele nu trec de genunchi, deci sunt cu mult mai scurte, după cum palmele sunt mai delicate, cu degetul cel mare mai lung, ca și degetul mijlociu. Fața ca și palmele sunt fără păr, ori cu păr rar și mic. Chiar și culoarea pielii este uneori mai deschisă, mai aseme-

Fig. 26. Șimpanzeu și pui (din grădina Zoologică din Berlin)

nea carnei, iar părul nu așa de des și mare ca al Gorillei.

Și el locuiește în desișul pădurilor bogate în fructe. Se ține însă mai mult pe pământ decât în copaci, unde-și are culcușul de noapte. Merge de obicei pe patru labe, dar se poate și rădica copăcel, calcă însă clătînându-se ori sprijinindu-se de-o creangă. Trăește în grupe mici, deși numărul lor, unde obișnuesc să se lase, este mare, toată noaptea turburând liniștea cu strigătele lor pătrunzătoare.

De om fuge; îl atacă numai când e atacat și rănit. Atunci la strigătele de desperare a celui rănit, sar alții din cârdul ascuns între pomi și e rău de cel care nu a fost chibzuit când a slobozit arma. Cu leopardul se răsboește, mușcându-l de obraz și gât. Numai leul îi vine de hac, deși nu-i gustă carnea.

Șimpanzeul e apropiat de om și prin ușurința cu care se domesticește, învățând unele îndeletniciri omenești. Poate la urmă să se slujască de cuțit, furculiță și pahar. Deși trăește puțin în captivitate totuși se prind îndeajunși ca să fie aduși în centrele unde se fac observațiuni asupra lor, în dorința de a se căuta măcar puntea cea mai subțire de trecere între psihicul omului și al momițelor.

E vestit în această privință Șimpanzeul care a trăit mai mulți ani în grădina Zoologică din Londra și care a fost amănunțit studiat de *Romanes* dibaciul cercetător al inteligenței animalelor. Ajunsesese chiar să învețe a număra până la 10. Înainte de război exista o stațiune anumită în Insulele Madere pentru cercetarea vieții acestor momițe. Din lipsă de fonduri această stațiune a fost mutată în grădina zoologică dela Berlin.

ALTE MOMIȚE

În afară de Gorillă și Șimpanzeu, Africa este patria multor altor momițe mai mici, sprintăre și gălăgioase. Unele sunt rude mai de aproape cu cele dintâi, având cu toatele despărțitura dintre nări subțire. Dar mai toate, în afară de Gorilla și Șimpanzeul din Africa și de Orang-utangul și Gibbonul din Asia, au o coadă lungă.

Dintre aceste cea mai frumoasă, de altfel mai frumoasă dintre toate momițele, este *Colobus* de prin Abisinia. Capul, corpul și membrele sunt negrii, acoperite cu un păr catifelat. În jurul feței începând dela frunte, pe obraz, sub bărbie și pe gât are păr lung suriu, dar mai mult albiu. În lungul trupului, pe coaste, ca franjurile unui șal, îi atârnă iarăși un păr lung tot albiu. Coada lungă, e terminată cu un canaf, la fel la culoare cu celelalte podoabe de peri lungi.

E un tablou fermecător, când aceste animale sar din arbore în arbore, căci la pământ nu vin decât strânse cu ușa. Sunt așa de ușoare, fac așa

de mari sărituri, pare că sunt niște veverițe mai mari. În săritură părul lung depe coaste fâlfâie «ca burnuzul Beduinilor când sbor în goana cailor.» Se hrănesc numai cu fructe și sunt animale pașnice; nu le auzi glasul decât când sunt rânite. Totuși sunt urmărite, fie pentrucă pielea lor servește pentru a îmbrăca scuturile soldaților abisiani, fie că sunt vândute celor ce vor să le aibă în casă, făcând și podoaba menageriilor și a grădinelor zoologice.

Mult mai răspândite, ajungând până 'n iarmaroacele din micile orașe ale noastre, sunt momițele *Cercopithecus*, bucuria copiilor. La cuștele lor din grădinele zoologice, se adună lume depe lume, căscând-gura ceasuri întregi la toate nebuniile pe care le fac aceste animale neastâmpărate, sprintene și drăgălașe.

Și în natură trăesc în cârduri mari; uneori stau pe copaci ca stolurile de vrăbii în tufele de liliac. Și gălăgioase ce sunt! Tot ca vrăbiile. Nu stau locului o clipă. Trăiesc, pare-se, într'o joacă continuă, mari și mici, părinți și pui. Ascultă totuși de un șef; țipă dar tremură de frică atunci când șeful, mânios, își arată dinții.

Tot șeful comandă furțișaguri, căci în această privință aceste momițe sunt neîntrepuți tâlhari. De aceia sunt urâte din toată inima de indigeni. Nu e atât că fură, cât strică.

Bătrânul e în frunte. Din copac în copac sar

cu toatele până ce ajung la unul mai înalt, aproape de ogorul ce trebuie prădat. Acolo stă, se uită în toate părțile, să vadă când e timpul prielnic. Mamele își țin copiii mici sub burtă; ca să nu cadă în goană, aceștia își încolătăcesc codițile de coada mamei lor.

Fig. 28. Cercopithecus.

Așteaptă comanda, niște sunete încete, pare că ar fi șuerături înădușite de haiduci. Când e dat semnalul, întreg cârdul se repede spre ogor. Bagă în gură tot ce le vine în cale; după ce s'au săturat își mai umple și buzunarele dela obraji, luând în fiecare labă câte un spic două, atâta cât să nu le împiedice la mers. Nu au prins de veste

păzitorii ogorului la mărunțeii tâlhari cari i-au prădat? Se întorc liniștite cum au venit. În caz însă când șeful cârdului a simțit vre-un pericol, cu un strigăt dă de veste tovarășilor. O goană ne-bună urmează. Ținta e cel dintâi copac mai apropiat, căci odată în vârful lui, sunt în siguranță. De acolo prin sărituri bune, dar care nu dau greș niciodată, ajung într'o clipă, din arbore în arbore, în desișul pădurii, unde nu le mai pasă de nimeni.

Nu pot sta multă vreme astâmpărate; după ce le trece emoția și căpitanul bandei crede că se pot duce îndărăt, apucă spre calea 'ntoarsă. Altfel stau pe crengi, se păduchesc sau își scot unii altora spinii, care i-au înțepat în alergare. Din cauza firei lor neastâmpărate, în mișcări aducând mult aminte de neastâmpărul copiilor, din cauza feței lor drăguțe, din cauza tuturor momițeriilor pe care le fac, uneori simple imitațiuni, alteori acte de inteligență, sunt căutate de toată lumea, afară de indigeni.

Dar toată pasărea pe limba ei piere, iar bietecele momițe cad victime lăcomiei lor neînfrânate. Sunt prinse cum e mai ușor; cu plasa. Indigenii pun o momeală în mijlocul unui soi de voloc bine ascuns. Momița o vede, se repede să o ia, se încălcește în ochiurile plasei și e prinsă. Indigenii fac un comerț întins cu aceste animale, așa de mult căutate de menagerii și grădini zoologice.

Pe cât de drăgălașe sunt Cercopithecus, pe atât

de uricioși sunt *Pavianii* (Fig. 27) sau momițele cu bot de câne. Au caractere momițerești în apucături, dar fața lor e aceea a unui câne cu botul mai scurt și mai gros. Pe jumătatea de dinainte a trupului sunt îmbrăcate cu păr mișos și lung, ceiace le dă și mai mare asemănare cu un Puddel flocos. Au însă ceva uricios. Toată partea șezutului pare că este o pată de carne vie, roșie ca o rană proaspăt deschisă.

Spre deosebire de cele-lalte momițe. *Pavianii* locuiesc pe stâncile Abisiniei și a Nubiei. Se pot cu greu acățara pe copaci și-i evită cât pot. Reuniți în cârduri mari, se trag mai ales spre părțile muntoase, unde își împart domeniile, având fiecare cârd domeniul propriu. Pe vreme rea, răcoroasă, stau grămadă unii lângă alții, unii în alții, ca să se încălzească. Pe vreme bună, nu sunt sburdalnici. Își caută hrana, se mulțumesc cu puțin, se soresc, se duc să bea apă, pe urmă iar stau liniștiți.

Sunt răscolitorii pietrelor de sub care adună cu migăleală insecta cea mai mică, dejunul lor plăcut. Atacați se apără cu vrednicie, scoțând țipete asurzitoare, toți deodată, care mai de care mai puternic și mai diferit.

În afară de *Paviani*, mai sunt și alte momițe din neamul lor. Cea mai vestită este *Mandribul*, (Fig. 29) mult mai urât chiar decât pavianul. E uricios prin fața lui respingătoare, cu dinții mari,

cu nasul umflat, roș ca focul. Părul depe trup e sburlit, aspru, iar dinapoi, șezutul e roș, cu umflături albastrii. Răutatea lui e în raport cu slăbiciunea. E un adevărat satrap al pădurilor, fiind vânjos, îndrăgnet și prădalnic. «Mânia celorlalte momițe nu e decât un zefir, pe când furia mandrilului samănă cu acele furtuni tropicale, care răstoarnă totul pe unde se abat» (Brehm). E și spaima indigenilor. Mai degrabă înfruntă atacul unei fiare,

Fig. 20. Mandrilul.

decât a acestor momițe, care nu mai știu de nimic când se înfurie, asvârlindu-se și în foc.

De pomenit e și *Magotul*, singura momiță ce trăiește în Europa pe stâncile dela Gibraltar, dar și peste strâmtoari în Africa. E o momiță a cărei neamuri mai numeroase trăesc prin India. Ea a rămas rătăcită în locurile arătate, cdată având o răspândire și mai largă. Sunt momițe fără coadă, cu fața omenească, tristă și roșcată. In jurul feței are o barbă scurtă, în felul cum o poartă mari-

narii olandezi, dela bărbie în jos. Trăiește în cărduri sub ascultarea unui șef și e foarte prevăzător în toate mișcările sale.

Cealaltă grupă de momițe cu nările depărtate, despărțite printr'o membrană mai lată, trăesc numai în America. In Africa își mai duc viața încă un soi de momițe inferioare, cele mai vechi, mai numeroase în Madagascar. Sunt *lemurienele*, jumătate momițe, jumătate cu caracterele celorlalte mamifere. Așa e *Galago* din Senegambia. Nu-s mai mari decât o veveriță, având un codoi lung și stufos, o blană deasă, urechi mari și ochi luminoși, rotunzi ca de ursișor. Ziua toată stă pe vre-un palmier pe coasta mării și numai noaptea sare din arbore în arbore după hrană. Se prinde ușor de către indigeni, căci e lacom după vin de palmier, pe care-l soarbe cu nesaț. Imbătându-se, adoarme și este luat ca din oală.

BIBLIOTECA A. DE SANA

— CLUJ —

CUPRINSUL.

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Antilope	38	Lemuriene	77
Bivolul de Africa	44	Leopard	11
Canna	42	Leul	7
Capra-săritoare	39	Magot	76
Carnivore	20	Măgar sălbatec	29
Cercopithecus	72	Mandril	75
Colobus	71	Momițe	65
Câne	23	Okapi	35
Câne-hienă	22	Oryx	41
Cămilă	30	Pangolin	24
Dromader	31	Pavian	75
Elefant	55	Porcul-de-râu	47
Epure-săritor	61	Porcul-cu-negei	48
Erbivore	28	Porcu-spinos	63
Furnicar	25	Proteles	22
Galago	77	Rinocer	53
Gazela	36	Rozătoare	61
Ghepard	20	Servalul	20
Girafa	32	Șacal	15
Gnu	42	Șimpanzeu	68
Gorilla	65	Șoarece-săritor	62
Hiena	13	Tedalu	41
Hipopotam	49	Veverița sburătoare	62
Ichneumon	21	Viverra	20
Kabeon	22	Zebra	28
		Zerda	13

